

...

ارائه توصیه‌های اکید در رابطه با این که کدام داروی ضد درد باید به صورت متداول در چه جراحی‌هایی استفاده شود، اقدامی بسیار دشوار است؛ چرا که بسیاری از فاکتورهای جانبی جراحی می‌تواند نوع، میزان و فواصل تجویز داروی ضد درد را تحت تأثیر قرار دهد. انتخاب روش ضد دردی بستگی به نوع درد، مدت درد، و شدت درد دارد. همچنین نوع پارامترهای تحقیق مورد بررسی نیز در این رابطه تأثیرگذار می‌باشند.

از سوی دیگر این تصور که با تجویز یک داروی ضد درد به همه حیوانات طبق دوز و برنامه تجویز ارائه شده در کتب مرجع، می‌توان اثر ضد درد را در همه آن‌ها ایجاد کرد نیز صحیح نمی‌باشد. در حقیقت باید توجه داشت همان‌گونه که تمام انسان‌ها در برابر یک نوع جراحی، میزان یکسانی از درد را از خود نشان نمی‌دهند، در بین حیوانات آزمایشگاهی نیز تفاوت‌های بسیار زیادی در مورد نحوه بروز درد ناشی از یک عمل دردناک وجود دارد. همچنین نوع پاسخ حیوان به داروی ضد درد مورد استفاده نیز در بین موش‌های مختلف متفاوت می‌باشد. این تفاوت‌ها بستگی به جنس، سن، سویه و سایر پارامترهای بیولوژیک حیوانات داشته و لذا لازم است پس از تجویز ضد درد به حیوانات، اثرات ضد دردی آن نیز مورد بررسی قرار گرفته و در صورتی که حیوان پاسخ مناسب به درمان ضد درد نشان نداد، از دوز بیشتر داروی ضد درد یا نوع دیگری از داروی ضد درد استفاده شود (۱).

با این حال به عنوان یک راهنمای کلی در اغلب جراحی‌های معمول موش کوچک آزمایشگاهی که درد خفیف یا متوسط ایجاد می‌نمایند، می‌توان تکنیک بی‌دردی را به این صورت اجرا نمود (۳-۱):

- تجویز داروی اپیوئید بوپرنورفین (با دوز $0.1 - 0.5 \text{ mg/kg}$ به صورت زیرجلدی یا داخل صفاقی هر ۸ ساعت یک بار) به همراه یک ضد التهاب غیر استروئیدی (نظیر کتوپروفن با دوز 5 mg/kg به صورت زیرجلدی یک بار در روز یا ملوکسیکام با دوز 5 mg/kg به صورت زیرجلدی یک بار در روز) برای مدت ۸ تا ۲۴ ساعت بعد از عمل جراحی،
- و سپس توقف داروی اپیوئیدی و تجویز داروی ضد التهاب غیر استروئیدی به تنهایی برای ۲۴ تا ۳۶ ساعت آینده.

با این حال باید توجه داشت که حتماً در طول اجرای هر نوع تکنیک ضد دردی، ضمن بررسی علائم بالینی حیوان (فصل ۲ را ببینید) و شدت و مدت درد، نسبت به مؤثر بودن تکنیک ضد دردی و لزوم یا عدم لزوم ادامه درمان تصمیم‌گیری نمود.

1) Flecknell PA. Laboratory animal anaesthesia. Fourth edition. ed. Amsterdam ; Boston: Elsevier/AP, Academic Press is an imprint of Elsevier; 2016. xxvii, 321 pages p.

2) Fish RE, Brown MJ, Danneman PJ, Karas AZ. Anesthesia and analgesia in laboratory animals. 2nd ed. London: Academic Press; 2008.

۳) فرشید صراف زاده رضایی، سیاوش احمدی نوربخش. مدیریت، بیهوشی و جراحی حیوانات آزمایشگاهی. ارومیه: انتشارات دانشگاه ارومیه؛ ۱۳۸۹